

3. Nigeeryasin Z., Burt E. W., Suri J. Turkey. In *Modern Diplomacy in Practice*. Edited by Hutchings Robert, Suri Jeremi. Cham: Palgrave Macmillan. 2020. P. 143-159.

4. Dalay G. Turkish Foreign Policy in an Unhinged World. *The Middle East Council on Global Affairs: website*. May 30 2024. URL: <https://mecouncil.org/publication/turkish-foreign-policy-in-an-unhinged-world/> (last accessed: 30.11.2024)

5. Özel S. Turkish Foreign Policy Under New Management. *Institut Montaigne: website*. 26.06.2023. URL: <https://www.institutmontaigne.org/en/expressions/turkish-foreign-policy-under-new-management> (last accessed: 30.11.2024).

6. Fidan H. Turkish Foreign Policy at the Turn of the «Century of Türkiye»: Challenges, Vision, Objectives, and Transformation. *Insight Turkey*. Summer 2023. Vol.25, №3. P. 11-25.

7. Strengthening Turkey's Diplomatic Intelligence Apparatus. *Arab Wall: website*. 7 April, 2024. URL: <https://arabwall.com/en/strengthening-turkeys-diplomatic-intelligence-apparatus/> (last accessed: 30.11.2024).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-464-4-44>

Ямпольська Л. М.

кандидат історичних наук, доцент,

в.о. завідувача кафедри всесвітньої історії

Харківського національного педагогічного університету

імені Г. С. Сковороди

м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Історія Республіки Корея (РК) другої половини ХХ – першої чверті ХХІ ст. є найбільш вдалим взірцем синтезу традиційних і сучасних елементів у всіх сферах розвитку нових індустріальних країн Східної та Південно-Східної Азії.

Природно-географічні умови, матеріальні і трудові ресурси є основними складовими розвитку будь-якого суспільства. Що ж стосується географічного положення Республіки Корея (аналогічно до Китайської Республіки на Тайвані), в свій час воно відіграло ключову роль у подальшому розвитку країни, адже геополітичне становище на

перехресті інтересів двох полюсів часів «холодної війни», з одного боку, несло загрози, а з іншого – створювало нові можливості для динамічного розвитку [1, с. 22]. Надзвичайна обмеженість природних ресурсів нових індустріальних країн (НІК) Східної Азії, у тому числі й Південної Кореї, компенсується конкурентним демографічним фактором. Значні трудові ресурси весь час поповнюються завдяки достатньо високому природному приросту населення. Дешеви́зна трудових ресурсів (вартість робочої сили в НІК Азії в 3-4 рази нижче, ніж в економічно розвинених країнах) значною мірою привернула сюди західні ТНК [5]. До того ж робоча сила в цих країнах виявилася не тільки дешевою, але й дисциплінованою та достатньо кваліфікованою.

Для більш ґрунтовного розуміння особливостей конфуціанської цивілізації, до якої належить Південна Корея, окреслимо основні риси як західного, так і східного суспільств. У суспільствах західного типу структуруючий характер мають ринкові відносини, засновані на приватній власності; домінує товарне виробництво; відсутня жорстка централізована влада (демократичне самоврядування громади представлене структурами громадянського суспільства).

У суспільствах східного типу основними принципами є: утримання від інтервенційної активності (в східному світі немає «діяча» («перетворювача») в «західному» розумінні цього слова, там людина слідує ходу речей, великому космічному закону, відповідно до якого етика і ритуал злиті разом, ритуал кодифікує писані і неписані норми поведінки. У цій системі соціальна поведінка має бути передбачуваною; статус у суспільстві визначається не походженням, зв'язками, грошима чи особистими успіхами, а службовою старанністю; свобода є не індивідуальною, а колективною, це свобода народу, яка конструюється колективно, у народу – колективна доля, колективне покликання, державність є сакралізованою і відтворюється у локальних спільнотах як найвища цінність. Держава повинна здійснювати регулювання економіки і мати монополію на надра і корисні копалини [7].

Отже, у загальному вигляді відмінність між Заходом і Сходом спостерігалася на рівні завдань розвитку суспільства в цілому. Захід орієнтований на матеріальні цінності, відповідно й суспільство прагне до загального добробуту, яке інтерпретується як суспільство споживання. Традиційно на Сході основною метою розвитку було не стільки матеріальне благополуччя, скільки гармонія. На Заході приватна власність і товарне виробництво орієнтовані на ринок. На Сході традиційно функції власника були опосередковані причетністю до влади, а культура, суспільні і моральні традиції мали більше значення, ніж правові норми, інститути та ідеологія [4].

Трансформація суспільства як цілісного організму виявляється і в явищі масової культури. Серед різних аспектів феномену масової культури для НІК Східної Азії характерною є конвергенція масового і елітарного в процесі становлення постіндустріального суспільства; утвердження структур інформаційного суспільства як основи для поширення масової культури; використання масової культури як системи формування споживацької ідеології, утвердження масової культури як універсальної культури епохи глобалізації. Показовим є той факт, що південнокорейська культурна індустрія швидко завойовує інші країни Східної Азії. Корейські фільми, серіали, співаки представляють «корейську хвилю», яка для молодих людей східних країн стала втіленням суспільства, що вдало поєднує в собі риси сучасного західного світу і традиційні азійські цінності.

Розглянемо особливості модернізаційних процесів у нових індустріальних країнах Східної Азії (східна модель модернізації), більш детально зупинившись на південнокорейському варіанті, а також визначимо причини успішності економічних реформ у РК 60-х рр. ХХ – першої чверті ХХІ ст. Соціальною опорою для формування східної моделі модернізації став соціальний капітал, оскільки традиційні суспільства орієнтовані на різноманітні форми колективної діяльності, соціальної згуртованості всередині родових і кланових структур. Для східних суспільств характерною є соціально-економічна багатокладність, відображенням якої стала етнічна і конфесійна диференціація. Всі страти соціуму, незважаючи на спосіб життя і рід занять, зберігають тісні контакти і зв'язки з кланом, громадою, конфесією, що не породжує ідеологічну багатокладність і пов'язаний із нею поліформізм політичного процесу [2, с. 39].

Саме країнам Східної Азії вдалося довести свою спроможність у проведенні модернізації як національного проекту. Дослідники виділяють чотири хвилі розвитку у регіоні. Очолила його Японія. Потім був стрімкий зліт нових індустріальних країн (Республіка Корея, Тайвань, Гонконг, Сінгапур) на базі експортно-орієнтованої моделі економічного розвитку за допомогою іноземних капіталів і технологій. Далі в процес розвитку включилася група країн Південно-Східної Азії (Індонезія, Малайзія, Таїланд, Філіппіни). КНР, а також країни Індокитаю, розглядаються як четверта хвиля, яка вже закумулювала капіталовкладення для стрімкого зростання [3, р. 56].

У процесі модернізації державами цього регіону було здійснено синтез традиційного національного і сучасного західного елементів. Це не тільки конфуціанська трудова етика і менеджмент, але й обумовлені ними найвищі в світі норми заощаджень і накопичень, а також залежні від цих показників темпи зростання. В Японії, Кореї і на Тайвані

традиційні цінності поступово відновлюють втрачені позиції, а конфуціанство з «несуттєвого» доповнення формаційної приналежності все виразніше перетворюється в інтегральну характеристику цивілізаційного ядра [3, р. 64].

В останній чверті XX – першій чверті XXI ст. наукові знання стали вирішальним фактором розвитку ключових економік світу. Сучасний період розвитку суспільства характеризується боротьбою провідних постіндустріальних держав за захоплення позицій із найбільш перспективних напрямків науково-технічного прогресу. Успіх модернізаційних проєктів країн Східної і Південно-Східної Азії пов'язаний з тим, що інноваційна складова стала пріоритетною для держави. Загальним цивілізаційним «кредо», що обумовлює внутрішньополітичний курс соціально-економічних і політичних перетворень, стало створення конкурентних соціально-економічних переваг, серед яких одне з головних місць займає науково-технічний розвиток.

Можна відзначити й інші ключові зміни політичної культури Республіки Корея, що привели до швидкої модернізації країни у 1960-х рр. XX – першій чверті XXI ст. [6, р. 84]:

1) Ставлення до цінності окремо взятого людського життя підвищилося, багато елементів традиційної культури почали сприйматися як посягання на особисту свободу громадянина.

2) Ставлення до власності і матеріальних благ. Порівняємо конфуціанське презирство до торговців і трансформацію образу творця чеболя в образ патріота, який зміцнює могутність країни. Переорієнтація престижних професій: замість суто гуманітарних престижними стають ті, які знаходяться на перетині кількох професій і пов'язані з менеджментом або інформаційними технологіями.

3) Ставлення до традиції як до культурного шару. Руйнування його традиційних осередків, в першу чергу, патріархальної сім'ї та пов'язаних із нею соціальних інститутів, далеко не завжди поєднується з виробленням державою ефективних заходів по заміні традиційної практики родинної взаємодопомоги системою державного страхування та соціального забезпечення.

4) Збільшення інформаційної проникності суспільства, що не тільки полегшує маніпуляції масовою свідомістю, а й певною мірою сприяє «падінню моралі», нав'язуючи масам більш вільні стандарти.

5) Ставлення до ролі і місця освіти. Поступовий відхід від культури освіченості з акцентом на розвиток професійного досвіду.

Література:

1. Городня Н.Д. Роль держави в піднесенні країн Східної Азії: уроки для України. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*: 36. наук. праць. 2011. № 1 (9). С. 20-25.
2. Новий погляд на історію Кореї / за ред. Хо Сун Чьоль; пер. з кор. Ю.А. Ковальчук. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 336 с.
3. Globalization and Civilizations: are They Forces in Conflict? / ed. by Ali A. Mazrui, Patrick M. Dikirr, Shalahudin Kafrawi. N.Y.: Global Scholarly Publications, 2008. 412 p.
4. Joseph S. Nye, Jr. South Korea's Growing Soft Power. *Journal of Indo-Pacific Affairs*. 2022. October 31. URL: <https://www.airuniversity.af.edu/JIPA/Display/Article/3212634/the-growth-of-south-korean-soft-power-and-its-geopolitical-implications/>
5. Kim Ji Young. Korea's Modernization in Light of Modernization Theory: Nepotism Appeared in Power-Related Corruption and Social Relationship: Thesis. URL: <https://archives.kdischool.ac.kr/bitstream/11125/32438/1/Korea%27s%20modernization%20in%20light%20of%20modernization%20theory.pdf>
6. Peterson Mark, Margulies Phillip. A Brief History of Korea. N.Y.: Infobase Publishing, 2010. 328 p.
7. Weston K. The National State, Modernization and Globalizations: The Case of South Korea's Transformation in the 1960s to Early 1980s. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2014. Вип. 21. URL: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/31204/27812>